

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 3117/1, донетом на седници одржаној дана 24. октобра 2024. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда мср **Светлане М. Перовић** под насловом „Астрономска терминологија и домаћај арапске астрономије у *Трактату о фиксним звездама (Suwar al-kawākib at-tābita)* Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик”, урађену под менторским руковођењем др Драгане Ђорђевић.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. МЕНТОР

Име и презиме: Драгана Ђорђевић
Звање: ванредни професор
Ужа научна област: арабистика
Датум избора у звање: 18. јун 2024.
Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Ема Петровић
Звање: редовни професор
Ужа научна област: оријенталистика
Датум избора у звање: 15. септембар 2016.
Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Марија Ђинђић
Звање: научни саветник
Ужа научна област: лексикографија и лексикологија
Датум избора у звање: 26. септембар 2024.
Установа на којој је запослен: Институт за српски језик САНУ

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Светлана (Милун) Перовић
Датум и место рођења:	26. јун 1990.
Наслов мастер рада:	Цамије из прошлости Београда
Датум одбране мастер рада:	27. септембар 2014.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	оријенталистика

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

Strugarević, S. M. (2017). Nomenklatura i ikonografija zvezda i sazvežđa u arablјanskoј tradiciji i оријентализација класичне хеленистичке астрономије. *Anali Filološkog fakulteta*, 29, 2, 117–192.

Strugarević, S. M. (2017). Traktat o nepokretnim ili fiksiranim zvijezdama od Abdurahmana Sufije. *Živa baština: časopis za filozofiju i gnozu*, III, 8, 112–123.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Астрономска терминологија и домашај арапске астрономије у *Трактату о фиксним звездама (Šuwar al-kawākib at-tābita)* Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Полазећи од чињенице да се арапска астрономија развијала у додиру с различитим културама, као и да је у X веку, нарочито у математичкој астрономији, апсолутну превагу имао хеленистички утицај, предмет истраживања дисертације „Астрономска терминологија и домашај арапске астрономије у *Трактату о фиксним звездама (Šuwar al-kawākib at-tābita)* Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик” кандидаткиње мспр Светлане Перовић јесте арапска астрономска терминологија у једном од најзначајнијих дела историје астрономске науке, *Трактату о фиксним звездама (Šuwar al-kawākib at-tābita)*, средњовековног арапског астронома Абдурахмана Суфија (903–986), као остварење које је упоредно приказало хеленистички утицај у арапској астрономији и траг који је оставила традиционална арабљанска астрономија.

Циљ истраживања ове дисертације јесте ексцерпција и свеобухватна анализа астрономских термина из *Трактата о фиксним звездама*. Циљ анализе је да се представе механизми настанка термина и њихово порекло. Поред лингвистичке анализе термина, коју је кандидаткиња сагледала најпре из синхронијске и дијахронијске перспективе, уз представљање тадашњих лексиколошких и термилошких схватања у опозицији са оним савременим, мр Светлана Перовић се осврнула и на културолошке и историјске прилике које су оставиле траг у арапској терминологији у време настанка *Трактата*, а које су неоспорно утицале и на саму терминологију, уједно истакавши значај и домете арапске астрономије у историји те научне дисциплине.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња мр Светлана Перовић у дисертацији као окосницу поставља организацију преко 420 ексцерпираних термина из *Трактата о фиксним звездама* у алфabetски уређен арапско-српски речник који је снабдевен неопходним дефиницијама и допунским језичким и ванјезичким објашњењима: дефиницијама, преводима, термилошким значењем с Бајеровим ознакама, званичним популарним именима звезда и именима која се користе у српском језику, основним значењима свих наведених појмова, етимолошким и културолошким објашњењима.

Овако организована ексцерпирана грађа послужила је као основа за даљу аналитичку класификацију грађе на општу терминологију и номенклатуру (арабљанску и хеленистичку) која заузима посебно место и у *Трактату*. Тако постављена анализа основа је за кључна разматрања којима се кандидаткиња критички бавила:

- проучавање механизма за грађење и извођење термина у Суфијевој епохи (X век) и њихово сагледавање из синхронијских лингвистичких постулата уз осврт на савремена теоријска схватања и језичку праксу који почивају на средњовековним постулатима и пракси;
- утврђивање домета арапске астрономије у X веку на основу једног од најрелевантнијих текстова из тог периода, *Трактата о фиксним звездама*, с посебним освртом на језичке манифестације завршеног процеса асимилације и синкретизације арапско-исламске астрономије с једне стране с ранијом хеленистичком, индијском и сасанидском астрономијом, а с друге традиционалног арабљанског преисламског наслеђа, прихватања и научне критике Птоlemeјевих астрономских постулата, чији је Суфи био савременик и активни учесник;
- лингвокултуролошка анализа ексцерпираних терминологије, посебно номенклатуре, с посебним освртом на процес културолошког превођења и својеврсне културолошке синкретизације, уз утврђивање заступљености арабљанске номенклатуре у односу на хеленистичку, с обзиром на то да је Суфи био наклоњенији хеленистичкој астрономији.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Светлане Перовић „Астрономска терминологија и домашај арапске астрономије у *Трактату о фиксним звездама* (*Ṣuwar al-kawākib at-tābita*) Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик” има 214 страна и састоји се од девет поглавља, библиографије коришћених радова и два прилога, и то: 1. Увод (1–4), 2. Арапска астрономија – историјске околности и развој (5–11), 3. Суфи и *Трактат о звездама стајачицама* (12–18), 4. Историја арапске лексикографије и терминологије (19–28), 5. Речник астрономске терминологије у *Трактату о звездама стајачицама* (29–89), 6. Начини творбе и одлике стручних термина у средњовековном арапском на примеру астрономије (90–104), 7. Астрономска терминологија из *Трактата о звездама стајачицама* (105–121), 8. Номенклатура

звезда и сазвежђа (122–148), 9. Закључак (149–152), 10. Литература (153–159), Прилог I: превод одабраних делова *Трактата о звездама стајачицама* (160–175), Прилог II: примери текста и илустрација сазвежђа из различитих рукописа *Трактата о звездама стајачицама* (176–199). Дисертација такође садржи кратку биографију кандидаткиње мср Светлане Перовић, Изјаву о ауторству, Изјаву о истоветности штампане и електронске верзије и Изјаву о коришћењу.

У уводном делу, кандидаткиња представља предмет и циљ истраживања, као и хипотезе и очекиване резултате. С тим у вези указује на значај проучавања средњовековне арапске астрономске терминологије на основу различитих рукописних и критичких верзија Суфијевог трактата *Ṣuwar al-kawākib at-tābita* из 964. године, с обзиром на то да је реч о Суфијевом најпознатијем делу, како на Истоку, тако и на Западу, и да је у њему приказао стање у астрономској науци свог времена. Кроз овај трактат о математичкој грани астрономије, он је упознао читаоце и с арабљанском традиционалном астрономијом и покушао да небеским телима из арабљанских звезданих митова одреди пандан у хеленистичкој номенклатури, што чини овај трактат вредним проучавања и с лингвистичке стране. Наиме, како кандидаткиња у Уводу истиче, „У време када је трактат написан, математичка астрономија је била још млада наука у арапско-исламском свету, те се он и његови савременици који се баве анализом и критиком хеленистичке астрономије, могу сматрати пионирима праве арапске астрономије и покретачима свих њених каснијих достигнућа.” Указавши на бројну коришћену грађу, како рукописну, тако и критички обрађену, кандидаткиња напомиње да је при анализи астрономских термина пошла од поделе на општу терминологију и номенклатуру која заузима посебно место у *Трактату*, како би се извршила анализа порекла имена звезда, астеризама и сазвежђа. Стога наводи да је у речнику у којем су ексцерпирана терминологија и номенклатура систематизоване, „општа терминологија у оквиру речника обухвата све термине који нису имена звезда и сазвежђа, а тичу се координатних система по којима се одређује положај тела на небеској сфери, кретања тела, међусобног односа и њихових особина”, као и да је номенклатура звезда, астеризама и сазвежђа из арабљанске традиције обогаћена преводом имена на српски језик, док је хеленистичкој номенклатури додат смо одговарајући назив из Птолемејевог *Алмагеста* на старогрчком језику. Мср Светлана Перовић свој претежно синхронијски приступ проучавању терминологије у *Трактату* аргументује чињеницом да је дело настало крајем десетог века, али напомиње да је у проучавању порекла и основног значења термина, некада је приступ неизбежно био и дијахронијски. Кандидаткиња такође самокритично напомиње у Уводу да је приликом подношења предлога за израду дисертације, пре нешто мање од једне деценије, њено знање о овој теми је било далеко слабије и несигурније, што препознаје у предложеном преводу наслова трактата који је искоришћен у пријави, те наглашава: „Након консултација са стручњацима и продубљивањем знања о астрономској терминологији на српском језику, научили смо да је уместо „фиксне звезде” пожељније и исправније рећи „звезде стајачице”, па је у раду тај термин свуда коришћен осим у наслову.”

У другом поглављу, Арапска астрономија – историјске околности и развој (5–11), дат је језгровит али садржајан преглед историјских околности у којима се развијала арапска астрономија, чиме кандидаткиња даје неопходан контекст за разумевање теме којом се бавила у оквиру дисертације где се указује на разлику између народне односно арабљанске астрономије и опсервационе односно математичке астрономије. Народна арабљанска астрономија настала је пре појаве ислама, и она је осим коришћења звезда као оријентира, знања о месечевим фазама и једноставног праћења времена уз употребу Месеца и звезда ноћу, а сенки дању, обухватала и традицију посматрања хелијачких излазака и акроничких залазака одређених звезда и астеризама, на основу чега се развио и читав систем астрометеоролошких пракси. После појаве ислама, дакле од VII века, бавила и небеским телима у *Курану*, куранском космологијом, као и традиционалним начинима одређивања почетка лунарног месеца, смера кибле и времена пет дневних молитви. Поред народне астрономије, током средњег века у арапско-исламском свету развила се и опсервациона, математичка астрономија која се бавила сферном тригонометријом, кретањима небеских тела, планетарним, соларним и лунарним теоријама, небеским сферама, као и израдом различитих календара и табеларних приручника. Кандидаткиња указује на хронологију развитка арапско-исламске астрономије: период

асимилације и синкретизације с ранијом хеленистичком, индијском и сасанидском астрономијом (700–825. године), период прихватања Птолемејевог система и озбиљног научног рада на њему (825–1025. године), процват препознатљиве исламске астрономије од 1025. до 1450. године, што је период сумње у савршенство Птолемејевог дела и његовог критичког преиспитивања, и на крају фаза стагнације, без значајнијих иновација. Указује се и на то да су међу предусловима да уопште дође до утицаја хеленистичке, индијске и сасанидске астрономије биле опсежне преводилачке активности дела из астрономије најпре с грчког, сиријског, сасанскрита и пахлевија на арапски које су најинтензивније биле у периоду Абасидског халифата (750–1258), тачније од VIII до краја X века, које су владари, а по угледу на њих и властела, финансирали због друштвеног и административног престижа.

Треће поглавље, Суфи и *Трактат о звездама стајачицама* (12–18), упознаје нас с биографијом Абдурахмана Суфија, као што говори о околностима настанка његовог трактата, његовом значају у арапско-исламској астрономији, познатим рукописима тог остварења и њиховом проблематиком, те о томе како се Европа упознала са Суфијем делом и какав је утицај оно имало, као и о постојећим потоњим преводима *Трактата*. Даље, кандидаткиња детаљно представља делове и садржину трактата, осврћући се на разлоге због којих се Суфи одлучио да напише свој трактат у којем је објединио хеленистичку и народну арабљанску астрономију: „Схвативши у чему његови претходници и савременици греше, као и колико су арабљанска предања недоследна, Суфи каже да је дуго желео да напише књигу о сазвежђима и обелодани све проблеме. Када је дошао у службу на двор Адуда ел Дауле, видео је да владара интересују звезде и сазвежђа, али и да у његовој близини нема научника који истински познају астрономију. Због свега тога је решио да се, по његовим речима, приближи владару и напише 'свеобухватну књигу у којој је описано четрдесет осам сазвежђа, све њихове звезде, њихов број, положаји у сазвежђима, положаји на сфери еклиптике у латитудама, лонгитудама и број свих посматраних звезда на небу које чине фигуре сазвежђа и које су око њих, али им не припадају.”

Четврто поглавље, Историја арапске лексикографије и терминологије (19–28), даје неопходни увод и контекст за разумевање везе између арапских лексикографских активности, проучавања терминологије и развитка термина, као и утицаја масовног превођења текстова са старогрчког, санскрита и пахлевија на терминологију, чиме се успоставља оквир за синхронијско проучавање термина ексцерпираних из Суфијевог *Трактата*, уз нужни осврт на савремена сазнања о настанку, проучавању и стандардизацији терминологије. Синтетизујући та сазнања, кандидаткиња мср Светлана Перовић закључује да су преводиоци у средњем веку често морали сами да стварају термине, а не да трагају за еквивалентом који изворни говорници језика користе да именују исти концепт. То, и чињеница да средњовековни арапски преводиоци нису били језички стручњаци, већ су и сами неретко били астрономи, којима арапски често није био матерњи језик огледало се на квалитет и начин преузимања термина из стране литературе, што је у каснијој анализи ексцерпираних термина и потврђено.

Речник астрономске терминологије у *Трактату о звездама стајачицама* (29–89), јесте пето и најобимније поглавље и састоји се од уводног дела у ком се објашњава методологија израде арапско-српског речника астрономских термина, имена звезда, звезданих скупова и сазвежђа које се помињу у *Трактату о звездама стајачицама* са њиховим термилошким и основним значењима. Речник садржи преко 420 термина ексцерпираних из трактата, алфабетски распоређених и пропраћених неопходним дефиницијама и допунским објашњењима. Од података унутар речника, у првој колони се могу наћи имена термина и назива на арапском језику, дата у латиничној транскрипцији и у оригиналу арапским писмом. Уз њих је дописано и неко од места где се могу наћи у трактату. Друга колона насловљена „Превод” резервисана је за номенклатуру звезда, астеризама и сазвежђа која се по пореклу дели на арабљанску и хеленистичку. Ако имена потичу из арабљанске номенклатуре, онда је превод дат на српски и то име је коришћено у преводу *Трактата о звездама стајачицама* на српски. Код назива који потичу из хеленистичке астрономије, кандидаткиња даје превод на грчки, тачније, име на старогрчком језику из Птолемејевог *Алмагеста* и транскрипцију на српски чиме приказује како је дошло преузимања у арапски и које су се промене у изговору и писању догодиле, а превод на грчки је изостао само где није нашла одговарајући термин у

Алмагесту. Трећу колону у речнику представља термилошко значење унетих одредница и у њој се између осталог могу наћи Бајерове ознаке, званична популарна имена звезда и имена која се користе у српском језику, на основу података из табела у *Трактату о звездама стајачицама* и табела из *Алмагеста* и друге релевантне литературе. У оквиру термилошког значења термина, кандидаткиња нуди дефиниције и тумачења концепата за који је одређени термин везан. У четвртој речничкој колони нуде се основна значења свих наведених појмова, односно значења која се везују за лексему, а негде унели и детаљнија етимолошка и културолошка објашњења, а на основу неколико речника и научних дела релевантних за ову област.

Обимни и исцрпни речник са свим представљеним језичким и ванјезичким информацијама послужио је као основа за поглавља б. Начини творбе и одлике стручних термина у средњовековном арапском на примеру астрономије (90–104), 7. Астрономска терминологија из *Трактата о звездама стајачицама* (105–121) и 8. Номенклатура звезда и сазвежђа (122–148), која уз речник такође представљају централни део докторске дисертације мр Светлана Перовић. У шестом поглављу кандидаткиња напомиње да се лингвистичка средства која се користе данас у творби термина у арапском језику не разликују суштински од оних која су се користила у средњем веку, те да се методологија творбе терминологије не разликује од методологије творбе општег вокабулара, као и да је у лингвистичкој анализи, сасвим исправно, пошла од класификације Ферстејха (Versteegh, 2006: IV/461), да се стручна терминологија у арапском језику уопштено формира употребом морфолошких средстава, замрзавањем синтаксичке структуре, семантичким трансфером и позајмљивањем из страних језика. На основу тог општег полазишта, у потпоглављу које је посвећено морфолошким средствима, највећи простор је посвећен деривацији као најзаступљенијој, а мања контаминацији, при чему се уз анализу најзаступљенијих облика и пропратних примера (*maf'al / maf'il; mif'ala; fa'āl; fu'ayl(a); mufa'il; taf'il*) напореда полемише и о тадашњим гледиштима арапских граматичара о начинима извођења нових термина која су била везана управо за употребу морфолошких средстава. У даљој анализи ове проблематике, кандидаткиња уочава другачију слику у пракси, односно далеко већу заступљеност коришћења замрзнутих синтаксичких структура као што су атрибушке, генитивне и предлошке конструкције или њихових комбинација, за које исправно закључује да у својој сржи примењују принципе деривације, али и калкирања. Што се тиче семантичких средстава творбе термина анализом су уз обиље примера, покривене појаве које се међусобно преплићу, попут фигуративне употребе, те парафразирања и калкирања. У даљем тексту овог поглавља анализира се преузимање лексике/термина страног порекла, као из перспективе ставова тадашњих језичких стручњака према позајмљеницама и позајмљивању, тако и из перспективе фонетских и морфолошких промена позајмљеница забележених у *Трактату* што је поткрепљено бројним илустративним примерима, који имају импликације и за савремене процесе позајмљивања. У завршним деловима овог поглавља, мр Светлана Перовић се нужно бави термилошком синонимијом, дублетношћу, полисемијом и хомоимијом, како из теоријске перспективе синхронијске и дијахронијске, тако и из оне примењене, јер кроз анализу полемише о бројним конкретним примерима забележеним у *Трактату*, повезујући их како са начинима које су преводиоци и лингвисти примењивали како би пренели стране термине, неологизме и непознате концепте, тако и повлачећи паралелу са изазовима савремене астрономске терминологије арапског језика.

Поглавље насловљено Астрономска терминологија из *Трактата о звездама стајачицама* (105–121), седмо по реду, посвећено је тематској систематизацији и анализи ексцерпирани терминологије и то према следећим тематским областима: терминологија небеске сфере (небески полови и екватор, еклиптика, полови еклиптике и еклиптички координатни систем), Сунце и Сунчева путања, Месец и Месечева путања и терминологија Месечевих станица, кретање планета и Земља и хоризонтални координатни систем, звезде стајачице или фиксне звезде (астеризми и сазвежђа, одлике звезда и њихов положај на небеској сфери, њихове лонгитуде и латитуде, положај звезда у сазвежђима, међусобни положај звезда и њихова удаљеност, боје и магнитуде звезда, маглине), Млечни пут, астрономски инструменти у *Трактату*, астрономски приручници, те однос астрономије, астрологије и астронома. Ово целокупно поглавље, богато је опскрбљено термилошким примерима, Суфијевим

дефиницијама и објашњењима, сликовним приказима, астрономским тумачењима из средњег века и савремене перспективе. Тиме представља надоградњу лингвистичких података представљених у речнику (поглавље бр. 5) и даје стручан приказ домета које је арапска астрономија досегла, сазнања која је имала, изазова са којима се суочавала, улоге коју је имала у свакодневном животу, њеног односа са другим доменима, најпре религијом.

Осмо поглавље, Номенклатура звезда и сазвежђа (122–148), уједно завршно поглавље посвећено анализи и контекстуализацији ексцерпираних језичке грађе која је представљена у речнику (пето поглавље), а лингвистички анализирана у шестом поглављу, бави се следећим темама организованим у одговарајућим потпоглављима: Арабљанска номенклатура у *Трактату о звездама стајачицама* (Звезде и звездани скупови: Два Симака, Нојеви, Добро знамење, Сухејл са сестрама и лажни Сухејл; Сазвежђа: Врч или Пехар, Камила, Коњ или Цео коњ, Кофа, Кит или Велика риба и Друга риба, Ован или Јагње, Тураја или Изобилје, Цавза, Лав, Клас, Шкорпион, Лук, Сиротињски чанак, номенклатура Месечевих станица; Класична номенклатура у *Трактату о звездама стајачицама*: номенклатура звезда и астеризама, номенклатура четрдесет осам класичних сазвежђа, имена преузета дословним превођењем или калкирањем, Имена преузета арабизацијом, Имена изведена из хеленистичке иконографије, Хеленистичка сазвежђа с арабљанским називом). Кандидаткиња мр Светлана Перовић у овом поглављу даје исцрпну лингвокултуролошку анализу термина где се посебан акценат ставља на процесе културолошког или интеркултурног превођења, као што се на конкретним и врло детаљно и илустративно објашњеним примерима види како је аутор *Трактата о звездама стајачицама* видео звездано небо и како се претходна епоха асимилације и синкретизације с ранијом хеленистичком, индијском и сасанидском астрономијом (700–825. године) одразила на астрономску терминологију Суфијеве епохе која је донекле и данас у употреби, како научној, тако и лаичкој. Таквим лингвокултуролошким приступом врши се и контекстуализација претходне чисто лингвистичке анализе ексцерпираних термина, као се даје и научно утемељено објашњење за појаву изразите термиолошке синонимије, дублетности и полисемије.

У првом делу Закључка (149–152), кандидаткиња мр Светлана Перовић систематизује и сажима резултате претходне опсежне и свестране анализе ексцерпираних термина и још једном подвлачи начине на који су извођени, не само у контексту самих језичких механизма који су били на располагању, већ и у ширем контексту околности у којима се арапска астрономска мисао развијала до Суфијевог времена, а и након њега, упливом различитих страних утицаја, њиховом синкретизацијом и асимилацијом са сазнањима традиционалне арабљанске астрономије, која такође није била без страних утицаја, за шта потврду налази у релевантној литератури. У Закључку се истиче да је највећи број општих астрономских термина који се тичу координатних система за одређивање положаја небеских тела на небеској сфери и њиховог кретања је настао под утицајем хеленистичке терминологије и да се као облик творбе истакло дословно превођење. С друге стране, кандидаткиња препознаје главне проблеме тако насталих термина представљене у полисемији, дублетности, али и дужини, односно несажетости, што је последица нестандардизованости термина. Што се тиче номенклатуре, уочена је коегзистенција бројних имена која се разликују по пореклу и начину настанка у арапском језику. Тако, на пример, звезде и астеризми често деле имена са сазвежђима, па су полисемија и термиолошка дублетност саставни део и овог огранка арапске астрономске терминологије. За арабљанску номенклатуру је карактеристично често нејасно основно значење и порекло имена, те потенцијална веза са преисламским веровањима народа на простору данашњег Арабијског полуострва, утицај вавилонске астрономије, уз много недоследности и несигурности на шта се одређено име односи због начина преношења традиционалног знања што је Суфи покушавао да реши везујући имена из арабљанске традиције за хеленистичка, иако не увек успешно, због чега је набрајао све могућности. Код хеленистичке номенклатуре се запажа да су имена изведена из (старо)грчког језика где су као начини творбе коришћени су дословно превођење и уопштено далеко мање недоследности и нејасноћа у односу на номенклатуру усвојену из арабљанске традиционалне астрономије. Ипак, кандидаткиња кроз анализу уочава да иако је Суфи био наклоњенији хеленистичкој

астрономији, у оквиру изучаваног *Трактата* по бројности је свеједно превагнула арабљанска номенклатура.

Приликом израде докторске дисертације „Астрономска терминологија и домашај арапске астрономије у *Трактату о фиксним звездама* (*Šuwar al-kawāķib at-tābita*) Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик” кандидаткиња мср Светлана Перовић користила је обимну релевантну литературу (160 пописаних јединица) на вишеструким језицима (Литература, стр. 153–159). Дисертација је опскрбљена и двама драгоценим прилозима. Прилог I (160–175) представља превод одабраних делова *Трактата* који нас упознаје са Суфијевим а уједно и научним стилем средњовековних аутора у исламском свету те епохе, док Прилог II (176–199) нуди примере проучаваног текста у рукопису, као и илустрације сазвежђа из различитих верзија рукописа *Трактата о фиксним звездама*, који доприносе бољем разумевању понуђене анализе, а посебно питању интеркултурног преношења и адаптације.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторском дисертацијом „Астрономска терминологија и домашај арапске астрономије у *Трактату о фиксним звездама* (*Šuwar al-kawāķib at-tābita*) Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик” кандидаткиња мср Светлана Перовић успешно је с лингвистичке, астрономске и културолошке стране представила једно од најважнијих арапских средњовековних астрономских остварења. Наиме, осим што припада генерацији својеврсних пионира арапско-исламске астрономије, Суфи се у историји арапске астрономије истиче и као један од ретких научника који се заиста бавио посматрањем звезда при изради звезданих табела и каталога, док је већина његових колега податке за своје радове преузимала из Птолемејевог *Алмагеста* и других дела базираних на њему. Управо је његова критика Птолемејевог *Алмагеста*, кроз коју се истовремено упознајемо с хеленистичком астрономијом, један од Суфијевих најбитнијих доприноса развоју астрономске науке у средњем веку. Истовремено, Суфи се потрудио да звезде из арабљанске традиције повеже и изједначи са одговарајућим именима из хеленистичке астрономије, а поред покушаја да научно објасни арабљанску номенклатуру, унео је и објашњења значења за нека од имена наводећи митове и пословице везане за њих, те његов *Трактат* није само научни рад из области астрономије, већ и нека врста тематског лексикографског рада који се ослања на доприносе претходника. С обзиром на то да није лично преводио *Алмагест* већ је у свом раду користио постојеће преводе најчувенијих преводилаца епохе, ненамерно је створио дело које представља терминолошку и лингвокултуролошку ризницу која је прегледно и педантно забележена у детаљном терминолошком речнику снабдевену дефиницијама и етимологијама и који представља један од значајних доприноса ове докторске дисертације, с вишеструким потенцијалним практичним применама у вишеструким дисциплинама које далеко превазилазе филологију и лингвистику.

Посебан допринос представља и лингвистичка анализа ексцерпираних терминологије не само из перспективе примене одавно познатих механизма, иако је то учињено неоспорно темељно и критички, већ и кроз својеврсни спој филолошког и астрономског рашчитавања текста Суфијевог *Трактата*, при чему Суфијев језик, што се види и кроз превод одабраних одломака у Прилогу I, представља огледало свог времена, које је у дисертацији успешно анализирано из широке терминолошке перспективе. Наиме, осим подробне лингвистичке анализе која је настала на основу ексцерпираних и у речнику представљених грађе, посебан допринос ове дисертације чини културолошка анализа и контекстуализација издвојених термина, посебно кад је у питању иконографија сазвежђа из хеленистичке астрономије, што ће имати посебан значај за евентуална даља проучавања интеркултурног превођења, те исламске уметности, теологије, космологије, предања, лексикографске грађе из тог периода, историје астрономије, текстова сродне тематике и томе слично.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „**Астрономска терминологија и домашај арапске астрономије у Трактату о фиксним звездама (*Ṣuwar al-kawākib at-tābita*) Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик**“ аутора Светлане М. Перовић, констатовано је да утврђено подударање текста износи 4%.

Овај степен подударности последица је *личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. опитих места и података, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, који су проистекли из његове дисертације*, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „**Астрономска терминологија и домашај арапске астрономије у Трактату о фиксним звездама (*Ṣuwar al-kawākib at-tābita*) Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик**“ кандидата мср Светлане М. Перовић оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „**Астрономска терминологија и домашај арапске астрономије у Трактату о фиксним звездама (*Ṣuwar al-kawākib at-tābita*) Абдурахмана Суфија уз превод дела на српски језик**“, коју је урадио кандидат мср Светлана М. Перовић под менторством др Драгане Ђорђевић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Драгана Ђорђевић
ментор

2. _____
др Ема Петровић
члан Комисије

3. _____
др Марија Ђинђић
члан Комисије